Z HASIČSKÉHO SBORU NA DĚKANÁT

Jiří Pokorný, děkan Fakulty bezpečnostního inženýrství Vysoké školy báňské – Technické univerzity Ostrava (VŠB-TUO), se bezpečnosti věnuje dlouhodobě a z různých úhlů pohledu. Nenápadná fakulta na konci Výškovic, kterou vede, je svým rozsahem zaměření jedinečná nejen v Česku.

autor: Jan Valtr
foto: Tanasis

Přes dvacet let jste pracoval u moravskoslezských hasičů, teď jste děkanem nejmladší fakulty VŠB-TUO. Jak se to stane? Co vás svedlo k akademické půdě?

Jsem absolventem původní katedry požární ochrany, což byla vlastně předchůdkyně dnešní fakulty bezpečnostního inženýrství. S fakultou jsem dlouhodobě spolupracoval, a i když jsem stále pracoval u hasičského záchranného sboru, částečně jsem na ní i vyučoval. Měl jsem s ní v podstatě trvalý kontakt. Když jsem před pěti lety zvažoval, co dále – jestli chci nadále působit u bezpečnostního sboru, nebo udělat nějakou změnu, oslovili mě kolegové z fakulty s tím, že by byli rádi, kdybych zde začal působit. Byla to pro mě vlastně taková krásná výzva.

Cítíte se v té funkci dobře? Není to najednou moc administrativy oproti hasičskému sboru?

U hasičského sboru jsem působil v oblasti prevence a civilní nouzové připravenosti, což také souvisí s administrativní prací. Funkce děkana je poměrně náročná a v okamžiku, kdy chcete fakultu měnit, začne být velmi náročná. Té administrativy je skutečně mnoho, ale mnoho práce souvisí právě s rozvojem fakulty a přípravou na následující období. A když se to skloubí dohromady, tak ano, asi je toho hodně.

Požární ochranou se zabýváte dlouhá léta. Jakou proměnou si tato oblast za tu dobu prošla v Česku? Jak si vedeme ve srovnání se zbytkem světa?

Vůbec se nemáme za co stydět. Držíme krok se světem. V některých věcech jsme velmi progresivní, v jiných zase spíše konzervativnější. Nedá se to říct úplně jednoznačně. Rozhodně patříme mezi země, které mají velmi dobře vypracovaný systém požární ochrany. Máme rozsáhlý systém kodexu norem požární bezpečnosti staveb, máme zavedenou kontrolní činnost, systém zjišťování příčin vzniku požáru, který je velmi propracovaný. To je prevence. Současně systém integrovaného záchranného systému, který je u nás zaveden, nám myslím závidí mnoho západních zemí. Na druhou stranu v této oblasti není nikdy možné být dostatečně spokojen.

A oblasti krizového řízení a ochrany obyvatel, kterými se taky zabýváte?

Ochrana obyvatelstva se za tu dobu velmi změnila. Původně byla spojena s civilní ochranou, to znamená se stavy války. V současné době nachází podstatné uplatnění pro „mírové stavy", podílí se na řešení „civilních" mimořádných událostí a krizových situací. Historicky tam tedy došlo k velké proměně, která se navíc bude dále rozšiřovat, a to z více důvodů. Jedním z nich jsou měnící se rizika světa.

Předpokládám, že současná koronavirová pandemie je učebnicovým příkladem situace, kde se krizové řízení a ochrana obyvatel uplatňuje.

Ano, současný stav pandemie, s kterou bojuje celý svět, je jasná oblast, která patří do gesce ochrany obyvatelstva. Všichni vnímáme, že aktuální pandemie je ojedinělý jev. S takto rozsáhlým onemocněním se svět v době „současné civilizace" zřejmě ještě nevyrovnával. Nejedná se jen o vlastní hrozbu, ale také o přístup ústředních orgánů státní správy, které v současné době aktivně zapojují akademickou sféru a výzkumné organizace do řešení jednotlivých úkolů. Nacházíme v nich své pevné místo, což je pro nás vynikající. Momentálně jenom naše fakulta dokončuje tři významné projektové záležitosti, které by se měly v konečném důsledku promítnout také do úpravy právních předpisů.

Můžete naznačit, o jaké projekty se jedná?

Jeden souvisí s požární ochranou a má návaznost na připravovanou rekodifikaci stavebního práva. Řeší kategorizaci staveb z hlediska požární ochrany. Jinými slovy se v České republice stane to, že se hasičský záchranný sbor částečně stáhne z výkonu státního požárního dozoru a bude se vyjadřovat jen k těm nejvýznamnějším a nejrizikovějším stavbám. Ne jako dosud k tak širokému portfoliu. Jsme přitom přesvědčeni, že v Česku nepoklesne úroveň požární bezpečnosti. Další dva se zabývají ochranou obyvatelstva. Jeden se označuje jako mapování rizik, druhý se pracovně jmenuje území a stavby ochrany obyvatelstva. To je oblast, která je u nás řešena pouze částečně. Komplikuje to právě stávající, poměrně zastaralá právní úprava. Všechny projekty vedou právě k tomu, že ta právní úprava bude změněna a nahrazena novou. Samozřejmě na fakultě realizujeme i celou řadu dalších projektů, v tuto chvíli hovoříme o desítkách.

Kdo se tedy bude vyjadřovat k širšímu portfoliu staveb, pokud už to nebude hasičský záchranný sbor?

Stavby se rozdělí do čtyř tříd, z nichž první dvě budou řešeny zcela mimo profesionální hasiče. Teprve ty druhé dvě třídy, které zahrnují větší a rizikovější stavby, budou podléhat výkonu státního požárního dozoru. Rozsah staveb se tedy zúží a pozornost bude více věnována těm rizikovějším stavbám, což je určitě dobrý a logický krok.

Chcete se stát předním bezpečnostním centrem v Česku. Spolupracujete s integrovaným záchranným systémem nebo ministerstvem vnitra ještě jinak než v oblasti vědy a výzkumu?

Nejen s ministerstvem vnitra, naše portfolio v oblasti vědy a výzkumu je široké a bez úzké spolupráce se neobejdeme. V projektových skupinách jsou začleněni nejen lidé z Hasičského záchranného sboru České republiky nebo Policie České republiky v gesci ministerstva vnitra, ale máme v nich začleněné také kolegy z ministerstva životního prostředí nebo ministerstva práce a sociálních věcí. Kromě oblasti vědy a výzkumu spolupracujeme tak, že řada osobností z těchto oblastí u nás vyučuje. Jedním z nich je ředitel Hasičského záchranného sboru Moravskoslezského kraje, který je naším pedagogem. Na základě dlouhodobých a vzájemně dobrých vztahů nám hasičské záchranné sbory krajů umožňují také návštěvy a ukázky jejich techniky. A kromě oblastí vědy a výzkumu a vzdělávání spolupracujeme také na úrovni běžných konzultací, znaleckých posudků nebo řešení aktuálních problémů.

Vaše fakulta je jediná svého druhu v zemi. Vlastně mě zajímá, proč nevznikly další fakulty takto specializované na bezpečnost, která se stává čím dál tím důležitějším tématem. Jak si to vysvětlujete?

V Česku je řada vysokých škol, jejichž vzdělávání souvisí s bezpečností. Vždy se ale zaměřují na určitý segment. Naše výjimečnost spočívá v kumulaci různých oblastí bezpečnosti v rámci jedné fakulty. Kdybychom se na to podívali zblízka, zabýváme se oblastmi požární ochrany, bezpečnosti práce, bezpečnosti technologických procesů, ochrany obyvatelstva, krizového řízení nebo fyzické bezpečnosti.

V takové šíři jsme opravdu ojedinělí. Dokonce i v zahraničí. Kdybychom se snažili hledat takovou kumulaci bezpečnosti za hranicemi, tak obtížně hledáme partnery. Proto s partnery spolupracujeme vždy v určité oblasti a máme jich celou řadu.

To musí být nejen pro státní správu velká výhoda, že si na každou oblast nemusí hledat experty zvlášť, ale vždy se může obrátit na vás.

Určitě, to je jedno hledisko. Druhé hledisko je to, že když naši absolventi opouští fakultu, tak v rámci vzdělávacího procesu vždy mají minimální základ ze všech ostatních oblastí. Využíváme vlastně všech našich kateder, které se při výuce v nižších ročnících navzájem prolínají. Ve vyšších ročnících se potom studenti úzce specializují na určitou oblast, které se budou dále věnovat. Takže i když u nás někdo vystuduje oblast požární ochrany, tak má základy ochrany obyvatelstva, bezpečnosti práce a procesů a fyzické bezpečnosti. Jejich šíře uplatnění se tím významně zvyšuje.

Kde se vaši absolventi uplatňují nejčastěji?

Směřují i do firem, nebo čistě do jednotlivých složek záchranného systému?

Jednou z oblastí jsou bezpečnostní sbory. To je především Hasičský záchranný sbor České republiky nebo Policie České republiky. Někteří z našich absolventů se uplatňují také v Armádě České republiky. Druhou oblastí je státní správa a samospráva. Celá řada našich absolventů působí na obecních či krajských úřadech nebo na úrovni ministerstev. Posledním segmentem je podnikatelská sféra. Buď jsou zaměstnanci na různých bezpečnostních referátech větších firem, nebo

mají často vlastní firmy. Tam je to portfolio značné – mohou projektovat v oblasti požární ochrany, zajišťovat služby odborně způsobilé osoby nebo technika požární ochrany, působit v oblastech bezpečnosti práce nebo fyzické bezpečnosti, projektovat bezpečnostní zařízení. Uplatnění je široké.

Říkáte, že vaši absolventi často zakládají vlastní firmy. Vedete je k podnikavosti už při studiu? Třeba ve spolupráci s ekonomickou fakultou nebo akcelerátory a dalšími projekty univerzity?

Samozřejmě spolupracujeme i s dalšími fakultami VŠB-TUO. Kdyby ne, bylo by to nelogické. Z jiných oblastí mají naši absolventi například základy práva, se kterým se mohou setkat. Co se týká ekonomie, máme to nastaveno tak, že specialistu na ekonomii pro oblast bezpečnosti máme přímo na fakultě. Přímá vazba na ekonomickou fakultu zde zatím není. Můžu však prozradit, že momentálně s ekonomickou fakultou vyjednáváme určitý jiný princip spolupráce. Ukazuje se totiž, že když jejich absolventi končí na úřadech, nejsou připraveni na jakoukoliv mimořádnou událost. Budeme tedy jejich absolventům pomáhat vyrovnat se s civilními mimořádnými událostmi. Jsme teprve na začátku, věřím, že to dopadne dobře.

Jak funguje vaše Centrum simulačních technologií? Díval jsem se na záběry, jak v něm studenti trénují řešení mimořádných situací, velkých nehod nebo krizové komunikace s médii a vypadaly jako z hollywoodského apokalyptického filmu.

Centrum simulačních technologií má dva hlavní segmenty. V prvním využíváme technologii XVR. Ta je ve světě poměrně rozšířená a zejména má naučit budoucí velitelské kádry rozhodovacímu procesu. Zdánlivě to připomíná počítačovou hru, ale to je skutečně jenom zdání. Jde o to, aby se naši studenti uměli ve správný okamžik vhodně rozhodnout. Když se rozhodnou nesprávně, jsou jim generovány následky, ať už na lidech, nebo na technice. Takto jsou cvičeni pro různé scénáře. Namátkou požár lesa nebo požár cisterny s nebezpečnou chemickou látkou. Studenti vlastně řídí zásah, hovoříme o taktické úrovni velení. Technologii XVR postupně zapojujeme také do dalších oblastí bezpečnosti. Příkladem může být oblast bezpečnosti práce nebo fyzické bezpečnosti. Druhým segmentem je simulace procesu krizového managementu. To je úroveň strategického řízení. Tato technologie byla navíc vyvinuta na naší fakultě v rámci bezpečnostního výzkumu České republiky. Připravuje naše absolventy na to, že jednou budou působit v krizových štábech. Mají v něm své postavení a řeší konkrétní situace. A nám se v rámci Centra simulačních technologií podařilo tyto dvě technologie propojit.

Jak to tedy vypadá v praxi?

Řešíme vždy konkrétní událost nebo více událostí. V jedné místnosti jsou budoucí velitelé zásahu, kteří ji řeší na daném místě, v druhé místnosti je krizový štáb. Mezi nimi máme ještě „místnost plánovačů", kteří celou událost řídí a ovlivňují. Pokud mají pocit, že je událost řešena nesprávně nebo nevhodně, vstoupí do řešení a ovlivní průběh události. Oba týmy na to musí reagovat a pokusit se s tím vypořádat. Je to vlastně dvouúrovňový systém.

To skutečně nezní jako počítačová hra.

Máte pravdu. Vrcholem je společné cvičení našich studentů a studentů z Akademie ve Słupsku, to je na severu Polska. Studenti musí řešit událost s jiným krizovým štábem a komunikovat s ním. Studenti na severu Polska navíc nerozumí česky, takže spolu musí komunikovat v angličtině. Jsou to různé země, různé taktické a strategické postupy a současná komunikace v cizím jazyce.

Centrum simulačních technologií tedy využíváte pouze v rámci výuky, nebo může sloužit i externě pro výcvik nějakých složek?

Centrum slouží pro naše studenty, ale nabízíme také činnosti, kdy vytváříme podporu pro výcvik skutečných krizových štábů. Necháváme na kraji, případně obci s rozšířenou působností, zda chtějí cvičení realizovat u nás v simulačním centru, nebo má náš přípravný tým přijet k nim do místnosti, odkud by krizové situace skutečně řešily. A musím říct, že je zatím oblíbenější ta druhá možnost.